

godine (popravljeni prijevod i naznačeni izvori kanona), nakon toga veoma pregledno, sustavno, cjelovito, stručno tumači navedeni kanon (od str. 15 do 357). Počinje s uvodnim kanonima (kann. 1-6) koji su bez posebnog naslova, zatim slijede naslovi: 1. Crkveni zakoni (kann. 7 do 22); 2. Običaj (kann. 23-28); 3. Opće odluke i upute (kann. 29-34); 4. Pojedinačni upravni akti (kann. 35-93); 5. Statuti i pravilnici (kann. 94-95); 6. Fizičke i pravne osobe (kann. 96-123); 7. Pravni čini (kann. 124-128); 8. Vlast upravljanja (kann. 129-144); 9. Crkvene službe (kann. 145-196); 10. Zastara (kann. 197 do 199); 11. Računanje vremena (kann. 200-203).

Pisac naglašava da je cilj njegovog »sustavnog, pravnog i normativnog tumačenja« spomenutih kanona bio »olakšati studentima kanonskoga prava i svima onima koji se bave kanonskim pravom, posebno onima na hrvatskom jezičnom području, da lakše shvate sadržaj i smisao Općih odredaba« (str.12). Smatramo da je Brkan – na temelju izvora, služeći se dostupnom literaturom, a imajući u vidu *iter* nastanka Zakonika – u tome i uspio. Nakon komentara spomenutih kanona, autor prenosi, radi lakšeg snalaženja u njegovom djelu, *Usporedni popis kanona* dvaju Zakonika (sada važećeg iz 1983. i onog iz 1917. godine) kako je priređen u *Zakoniku kanonskoga prava...*, izd. Glas Koncila, Zagreb 1996., str. 1122-1127 a koji se odnosi na *Opće odredbe*, a također prenosi iz istog djela važnije pojmove *Stvarnog* kazala (str. 971-1084) koji se nalaze u I. knjizi ZKP. Smatramo, ipak, potrebnim napomenuti da je Priredivač *Usporednog popisa kanona* u latinskom-hrvatskom izdanju ZKP naznačen, a također da Autor *Stvarnog* kazala cjelokupnog Zakonika nije ga kako piše dr. Brkan, »na temelju dosadašnjih stručnih pravnih riječnika kupio

i preveo na hrvatski« (str. 365) nego da je, nakon mukotrpnog rada – posluživši se poznatim *Index verborum...*, Xaveriusa Ochoae, što je i citirao u noti na str. 971, načinio ne »index verborum« nego »index analytius« na hrvatskom jeziku. I *Usporedni popis kanona* i *Stvarno kazalo* bili su uvršteni u latinsko-hrvatsko izdanje Zakonika i 1988. a i, prošireni i ispravljani, 1996. godine.

Na kraju Pisac donosi bogatu *Bibliografiju* (str. 381-386) koju dijeli na izvore i literatura. Treba spomenuti još i vrlo lijep tisak, omot i opremu knjige.

Jure Brkan pokazao se u ovoj knjizi vrsnim znanstvenim radnikom. Njegovo djelo *Opće odredbe ZKP* zasigurno dobrodošao je prinos hrvatsko-kanonsko-pravnoj znanosti te će biti od višestruke koristi svakome tko je uzme u ruke, a posebno studentima crkvenih učilišta te ostalima koji se bave kanonskim pravom. Nadamo se da će Autor nastaviti znanstveno-istraživačko-spisateljski rad na području kanonskog prava na čemu bi mu čitalteli u nas, uvjereni smo, bili zahvalni.

Matija Berljak

Slavko ZEC, *La tossicodipendenza come radice d' incapacità al matrimonio (Can. 1095). Scienze umane, dottrina canonica e giurisprudenza*, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Tesi Gregoriana, Serie Diritto Canonico 11, Roma 1996., 286 str.

U izdanju Papinskog sveučilišta Gregorijana od 1995. godine, u nizu »Tesi Gregoriana«, objavljuju se »alcune delle migliori tesi« napisane na tom Rimskom

sveučilištu. U tom nizu kao 11. svezak Fakulteta kanonskoga prava objavljeno je i djelo dr. Zeca. Doktorsku disertaciju pod gornjim naslovom izradio je pod vodstvom profesora kanonskoga prava Giuseppea Versaldija. Nakon predstavljanja i obrane povjerenstvo Fakulteta kanonskoga prava je ocijenilo da rad Slavka Zeca, svećenika Krčke biskupije, može biti uvršten u spomenuti niz kao jedna od »od naboljih disertacija«.

Ženidba sadrži bitna društvena, duhovna i fizička dobra i vrijednosti pa stoga izaziva veliko zanimanje kod ljudi. Naime, »spas osobe te ljudskog i kršćanskog društva usko je povezan sa sretnim stanjem u bračnoj i obiteljskoj zajednici« (GS 47). Brak i obitelj predstavljaju jedno od najdragocijelnijih dobara čovječanstva. Oni su od Boga ustanovljeni u samom stvaranju i u samima sebi usmjereni k ispunjenju u Kristu. Većina ženidbi valjano su sklopljene premda su neke od njih pred svojim zadaćama i dužnostima zapele u nesigurnost i smućenost ili čak u sumnju i neznanje s obzirom na duboki smisao i istinu o bračnom životu, neke su konačno nepravednim situacijama spriječene da ostvare svoja temeljna prava (*Fam. consortio*, 1–3), ali ima i ženidbi koje su, doista, radi raznih razloga, nevaljane. Crkva, svjesna da je dobro građanskoga društva i njezino vlastito dobro duboko povezano s dobrom »temeljne stanice« koja je obitelj, posvećuje veliku brigu i pruža svekoliku pomoć da zaštiti obitelj u svim njezinim dimenzijama, a u slučaju nevaljane ženidbe ona svojim rješenjem, svojom presudom ustanovljuje tu činjenicu i na taj način pomaže sudionicima nevaljane ženidbe da nađu rješenje koje je u skladu s Božji zakonom, a to će biti dobro i na spasenje njima osobno ali i svima s kojima će biti povezani.

Slavko Zec govori u disertaciji o nevaljanim ženidbama, ili točnije o nesposo-

bnosti za sklapanje ženidbe. Autor u knjizi koja je napisana na talijanskom jeziku a u hrvatskom prijevodu naslov glasi *Ovisnost o drogama kao korijen nesposobnosti za ženidbu* (kan. 1095). *Ljudske znanosti, kanonski nauk i sudska praksa* odgovara zapravo na temeljno pitanje: Da li ovisnost o drogama čini osobu nesposobnom za sklapanje valjane ženidbe prema kanonskom pravu? Već iz naslova je vidljivo da se radi o veoma aktualnoj temi. Naime, fenomen droga sve više uznemiruje, sve više ima ovisnika, koji postaju problem i nesreća samima sebi, obitelji, državi i Crkvi. Zlo radi droga svakim danom biva sve veće pa se tim pitanjem bave i traže rješenja u cijelome svijetu i mnoge ustanove i pojedinci promatrajući fenomen ovisnosti s različitih stajališta: medicinskog, političkog, gospodarskog, društvenog, pravno-kaznenog...

Slavko Zec kako ističe u *Uvodu* (str. 5–8) svoga djela istražuje odnos droga i sposobnosti odnosno ne-sposobnosti za ženidbu s kanonsko pravnog gledišta uzimajući u obzir sudsku praksu Apostolske Stolicе i posebno psihološke i psihijatrijske znanosti, na taj način želi dati svoj doprinos boljem razumijevanju i mogućem rješavanju tog tako teškog, veoma raširenog s tendencijom još više širenju kompleksnog problema, točnije reći zla. U prvom poglavlju (str. 9–76) pisac, na temelju bogate i svjetski priznate literature, govori o ovisnosti sa stajališta ljudskih znanosti. Ponaјprije precizira terminologiju i definicije. Posebnu pažnju pridaje pojmovima *ovisnost o drogama* i *ovisnik o drogama* te o samom pojmu *droga*; donosi klasifikaciju droga na temelju njihovog porijekla i učinka na subjekt te konstatira fizičke i psihičke poremećaje uzrokovane psihoaktivnim utjecajem droga koje mogu teško oštetiti mozak te utječu na središnji živčani sustav, a posljedice su npr. halucinacije, demencija, delirij, tjeskobe, patološke os-

cilacije raspoloženja, seksualne smetnje... (str. 49 ss).

Nakon što je Autor obradio ovisnost sa stajališta psiholoških i psihijatrijskih znanosti u drugome poglavlju (str. 77 do 205) govori o nesposobnosti ovisnika za sklapanje ženidbe imajući u vidu ženidbenu privolu. On analizira postupke i presude ženidbenih parnica koje je donijelo sudište Apostolske Stolice Rimska rota u svezi s pokrenutim ženidbenim postupcima za proglašenje nevaljanosti ženidbe zaručnika (barem jednoga od njih) koji je bio ovisnik o drogi. Od ispitanih 27 ženidbenih parnica u razdoblju od 1935. do 1994. godine u 15 slučajeva ženidba je proglašena nevaljanom na temelju ovisnosti o drogama, dok u ostalih 12 slučajeva nije bila dokazana nevaljanost ženidbe. U desetak slučajeva ženidba je bila proglašena nevaljanom zbog nesposobnosti za sklapanje ženidbe jer ovisnici nisu bili dovoljno sposobni služiti se razumom, zatim slijedi teški manjak prosuđivanja koji je potreban za ženidbu i na kraju dvije parnice rješene su jer ovisnici nisu mogli zbog razloga psihičke naravi preuzeti bitne ženidbene obveze. U analizi je pisac s posebnim marom pokazao kako se u tim sudskim postupcima sve više naglašavala antropološka vizija ženidbe i obitelji. Droga ne utječe samo na razum i volju nego i na čovjekovo emotivno stanje i odnos prema drugima. Bolje razumjevanje čovjekove psihičke strukture, u kojoj ima veliko značenje i emotivno područje u čovjeku sve više je naglašeno u parnicama novijeg datuma pod utjecajem nauka II. vatikanskog sabora koji na poseban način naglašava i tumači sadašnji papa Ivan Pavao II. U ovome dijelu naglašena je velika, neophodna uloga sudskih stručnjaka (psihologa, psihijatar...) kod pružanja pomoći sucima za donošenja sudske presude.

U zadnjem, trećem poglavlju (str. 207–249) su prijedlozi i zaključci kako psihički poremećaji uzrokovani uzimanjem droge mogu utjecati na sposobnost za ženidbu i nemogućnost za ostvarenje bračnog i obiteljskog života kako ih određuje kan. 1095, 1–3 *Zakonika kanonskoga prava* iz 1983. godine.

Na kraju Autor donosi bogatu *Bibliografiju* (str. 263–277) koju dijeli na izvore (Učiteljstvo i sudska praksa Apostolskog sudišta Rimske rote) i knjige i članke (ljudske znanosti – psihologija i psihijatrija i kanonsko pravo), te *Kazalo autora i psihoaktivnih tvari* (str. 279–282).

Slavko Zec pokazao se u ovoj disertaciji vrsnim znanstvenim radnikom, što pokazuje i sama činjenica da mu je djelo uvršteno u veoma priznati spomenuti niz. Knjiga s bogatom bibliografijom od velike je važnosti ponajprije za kanonsko pravo i crkvene sudove, ali i za druge znanstvene i pastoralne radnike. U njoj se izlaže nauk kanonskoga prava, imajući u vidu psihološke i psihijatrijske znanosti a na temelju analize sudišta Rimske rote, s obzirom na problem uzimanja droga i njihov utjecaj na valjanost ženidbe. Ova studija daje nove spoznaje, potiče na daljnja istraživanja a i primjene na pravnom, sudskom, pastoralnom, ... polju. Spominjemo još vrlo lijep omot i opremu ove knjige pa da bude opravdano preporučena svima koji se bave tom problematikom a služe se talijanskim jezikom. Čitatelji u nas bili bi mu, uvjeren sam, zahvalni ako bi svoju knjigu ili barem dio objavio i na hrvatskom jeziku. Završavajući ovaj prikaz čestitamo dr. Zecu i želimo da nastavi znanstveno-istraživački rad, pišući također hrvatskim jezikom kako bi znanstvena dostignuća bila dostupna većem broju naših ljudi.

Matija Berljak